

DOPAD PANDEMIE COVID-19 NA FINANČNÝ TRH SLOVENSKA IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON THE FINANCIAL MARKET OF SLOVAKIA

Radka Štefánová¹

<https://doi.org/10.24040/pros.07.05.2021.svp.282-294>

Abstrakt

Pandémia COVID-19 ovplyvnila nielen životy jednotlivcov, ale aj fungovanie štátu, na všetkých úrovniach činností verejnej správy. Autorka sa v príspevku zameria na problémy spojené s touto pandémiou a ich riešenie, spojené s flexibilným prijímaním právnych predpisov, zameraných na zmiernenie následkov spojených s koronakrízou. Výzvy spojené s pandémiou a „vypnutím ekonomiky“ otestovali odolnosť a stabilitu finančného sektora. Príspevok sa nebude venovať iba aktuálnym dopadom, ale aj možnými dôsledkami pandémie na finančný trh do budúcnosti.

Kľúčové slová

Pandémia Covid-19, koronakríza, finančný trh

Abstract

The COVID-19 pandemic affected not only the lives of individuals but also the functioning of the state at all levels of public administration. In this paper, the author focuses on the problems associated with this pandemic and their solutions associated with the flexible adoption of legislation, in the field of financial market, aimed at mitigating the consequences associated with COVID-19. The challenges of the pandemic and the "shutdown of the economy" tested the resilience and stability of the financial sector. The paper will address not only the current impact, but also the possible consequences of the pandemic on the financial market in the future.

Key words

Covid-19 pandemic, crisis of Covid-19 pandemic, financial market

Úvod

Pandémiu Covid 19 („koronakrízu“) môžeme od jej začiatku charakterizovať ako krízu neistoty. Okrem toho, že predstavuje zdravotnú hrozbu, má priamy vplyv aj na finančný trh a ekonomiku. Nevyhnutnosťou bolo, aby štáty reagovali flexibilne a rýchlo, čím by spomalili nielen jej šírenie, ale najmä následky s ňou spojené. Ekonomika na rozdiel od krízy v roku

¹ Mgr. Radka Štefánová, interný doktorand na Katedre finančného práva, daňového práva a ekonómie, na Univerzite Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.

2008, bola poznačená koronakrízou „sprostredkovane“, teda cez negatívne vplyvy, ktoré plynuli z nevyhnutnosti prijímania opatrení, ktoré „vypli ekonomiku“. Napriek tomu, že na jej začiatku nebolo možné predpokladať dobu jej trvania a začiatok roka 2020 bol optimistický, keďže sa nepredpokladal dlhodobý priebeh pandémie. V súčasnosti ekonomika čelí druhej vlne pandémie a je zjavné, že naďalej predstavuje riziko vážneho vplyvu týkajúceho sa celého hospodárstva EÚ, ktorý zasiahne podniky, pracovné miesta i domácnosti, a tiež dopad koronakrízy ovplyvní finančný sektor dlhodobo.

Obdobie vplyvov koronakrízy môžeme rozdeliť na **dve etapy**. Prvou je obdobie prvej vlny, pre ktoré bola príznačná bezprecedentnosť v každej oblasti, pri prijímaní opatrení nebolo možné predpokladať ich efektívnosť. Na strane druhej, druhá vlna ukázala nedostatky opatrení prijatých v prvej vlne, ale zároveň si vyžiadala potrebu prijímať efektívnejšie, ale aj prísnejšie kroky spojené s jej šírením a dôsledkami.

Keďže koronakríza má globálny rozmer, má dosah na svetové hospodárstvo a hospodárstvo EÚ. Pre zmiernenie jej dôsledkov má dôležitý význam koordinácia a spolupráca štátov/členských štátov EÚ v reakciách a koordinovaných opatreniach zameraných na zmiernenie jej dopadu na hospodárstvo. Tento stav si vyžaduje solidaritu nie len štátov a ich orgánov, bánk, ale aj jednotlivcov, ktorým sú opatrenia adresované.² V tejto súvislosti bolo reakciou Európskej komisie prijatie **dočasného rámca**³, ktorý pre členské štáty predstavuje flexibilné pravidlá štátnej pomoci, ktorá môže podporiť hospodárstvo jednotlivých štátov v čase pandémie Covid-19. Dočasný rámec štátnej pomoci vychádza z článku 107 ods. 3 písm. b) ZFEÚ⁴, ktorá uznáva narušenie hospodárstva EÚ. Dočasný rámec vychádza z piatich druhov pomoci:

- **priame granty, daňové zvýhodnenia a zálohové platby** (členské štáty na riešenie naliehavých potrieb likvidity môžu poskytnúť podnikom až 800.000€)
- **štátne záruky za úvery, ktoré banky poskytli podnikom**

² Pozri viac: Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade, Rade, Európskej centrálnej banke, Európskej investičnej banke a Euroskupine: Koordinovaná hospodárska reakcia na vypuknutie nákazy COVID-19, COM(2020) 112 final, z 13..3.2020

³ Pozri viac: Oznámenie Komisie: Dočasný rámec pre opatrenia štátnej pomoci na podporu hospodárstva v súčasnej situácii spôsobenej nákazou COVID-19 (2020/C 91 I/01) z 20.3.2020

⁴ Pozri viac: Oznámenie Komisie o pojme štátna pomoc uvedenom v článku 107 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (2016/C 262/01): „pomoc poskytovaná v akejkoľvek forme členským štátom alebo zo štátnych prostriedkov, ktorá naruša hospodársku súťaž alebo hrozí narušením hospodárskej súťaže tým, že zvýhodňuje určitých podnikateľov alebo výrobu určitých druhov tovaru [...], pokiaľ ovplyvňuje obchod medzi členskými štátmi“ (Úvod, bod 5)

- **dotované verejné úvery pre podniky** (tieto úvery môžu podnikom pomôcť pokryť okamžité prevádzkové a investičné potreby)
- **záruky pre banky, ktoré sprostredkujú štátnu pomoc reálnej ekonomike** (priama pomoc klientom bánk, nie samotným bankám)
- **krátkodobé poistenie vývozných úverov**

„Ochorenie COVID-19 má vážny hospodársky dosah. Aby sme ho zvládli, musíme konať rýchlo a koordinovane. Tento nový dočasný rámec umožňuje členským štátom využiť úplnú flexibilitu stanovenú v pravidlách štátnej pomoci, aby mohli podporiť hospodárstvo v tomto náročnom období.“ (cit. výkonná podpredsedníčka Margrethe Vestager zodpovedná za politiku hospodárskej súťaže)⁵

V našich podmienkach bol reakciou na koronakrízu zákon č. 67/2020 tzv. **Lex korona**.⁶ Predmetný zákon sa týka opatrení, ktorých cieľom je najmä zmierniť negatívne dôsledky koronakrízy. Opatrenia stanovené predmetným právnym predpisom môžeme rozdeliť na opatrenia týkajúce sa daňovej, colnej a účtovnej oblasti, oblasť finančného trhu, opatrenia týkajúce sa rozpočtových pravidiel, tiež oblasti vnútorného auditu, vládneho auditu a finančnej kontroly a oblasť majetku verejnej správy a správy bytov a nebytových priestorov.

V súvislosti s opatreniami týkajúcimi sa finančného trhu zákon stanovuje možnosť finančnej pomoci malým a stredným podnikom poskytnutej EXIM bankou a Slovenskou záručnou a rozvojovou bankou, a.s. (sprostredkovatelia pomoci), pričom táto možnosť môže byť poskytnutá vo forme záruky na úver poskytnutý sprostredkovateľom pomoci alebo bonifikáciou úveru.⁷ Ďalšia oblasť finančnej pomoci sa týka zabezpečenia likvidity malých podnikov, stredných podnikov a veľkých podnikov. Dôležitým opatrením je oblasť odkladu splátok úverov poskytnutých spotrebiteľov.

Napriek opatreniam, ktoré smerovali k udržaniu stability finančného trhu, ich efektivitu pri aplikovaní nebolo možné predvídať. Počas prvej vlny, všetky opatrenia mali bezprecedentnú povahu, rovnako nebolo možné predpokladať reálny dopad koronakrízy na finančný trh, závažnosť jej vplyvov a ani dĺžku jej trvania. V súčasnosti čelíme druhej vlne pandémie, preto je možné čiastočne zhodnotiť, akým spôsobom koronakríza ovplyvnila jednotlivé sektory finančného trhu.

⁵ Pozri bližšie: Tlačová správa Európskej komisie - Štátna pomoc: Komisia prijala dočasný rámec, ktorý členským štátom umožní výraznejšie podporiť ekonomiku počas ochorenia COVID-19 zo dňa 19.3.2020

⁶ Zákon č. 67/2020 Z.z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19, z 2. apríla 2020

⁷ Pozri bližšie: §25 zákona č. 67/2020 Z.z. – „Lex korona“

Dopad koronakrízy na bankový sektor

Situácia spojená v koronakrízou zasiahla hospodárstvo rôznymi spôsobmi. Okrem prerušenia dodávateľských reťazcov, na strane ponuky, zásadným spôsobom ovplyvnila aj dopyt na strane spotrebiteľov. Rovnako sa negatívny vplyv pandémie prejavil v investičných plánoch a obmedzení likvidity podnikov, ktoré museli, v lepšom prípade, siahnuť na rezervy z predchádzajúcich rokov, niektoré však boli nútené svoju činnosť ukončiť.

Dôležitú úlohu pri riešení vplyvov koronakrízy zohrávajú finanční sprostredkovatelia, najmä banky. Kľúčovou v oblasti bankového sektora je tok úverov, ktorý sa síce obmedzil, ale prijímanie opatrení v tejto oblasti zaručuje ich prúdenie.⁸ „Lockdown“, karanténne opatrenia, cestovné obmedzenia, zatváranie hraníc, zatváranie podnikov, prevádzok, obchodov mali za následok nielen dopad na štátny rozpočet, ale aj na domácnosti, ktorých príjmy sa značne znížili. Prijatie opatrení súvisiacich s bankovým sektorom spôsobil navýšenie voľného kapitálu bánk o takmer 1,9 mld. EUR.

V prvej polovici roku 2020 sa ukázala dostatočná kapitálová primeranosť bánk, ktorá k júnu 2020 dosiahla úroveň 19,5% (dvojnásobná hodnota v porovnaní s globálnou krízou v roku 2008). Zásadný vplyv mal aj aktívny prístup NBS v súvislosti s využívaním opatrení týkajúcich sa použitia rezerv v čase krízy na krytie strát a tiež opatrenia týkajúce sa limitov na poskytovanie úverov, ktorými NBS zmiernila rýchlo narastajúcu zadlženosť domácností. Slovenský bankový sektor naďalej podporuje tak domácnosti, ako i podnikateľov, ktorým koronakríza spôsobila ťažkú ekonomickú situáciu. Financovanie bánk prispieva k úverovaniu podnikov a domácností, a podporuje ich investovanie a spotrebu. Faktorom, ktorý ovplyvnil dostupnosť financovania bola najmä neistota týkajúca sa vývoja pandemickej situácie, ktorá so sebou priniesla obozretnosť bánk, najmä v sprísňovaní podmienok úverovania domácností, ktoré sa týkalo najmä rizikových klientov so špecifickými podmienkami financovania úverov. Na strane druhej, čerpanie úverov ovplyvnilo aj negatívny vývoj v ekonomike, najmä zvyšujúca sa nezamestnanosť, pokles príjmu a.i. (k júlu 2020 až v 60% domácnostiach došlo k zmene pracovného statusu a poklesu príjmu).⁹

⁸ Pozri viac: Oznámenie Komisie: Dočasný rámec pre opatrenia štátnej pomoci na podporu hospodárstva v súčasnej situácii spôsobenej nákazou COVID-19, časť. 1.1 (2020/C 91 I/01)

⁹ Pozri bližšie: Správa NBS o stave a vývoji finančného trhu, 1. polrok 2020, s. 45

Okrem toho, kríza ukázala, že banky majú z predchádzajúcich období dostatočnú kapitálovú rezervu na vysporiadanie sa s dôsledkami koronakrízy, o čom svedčí aj fakt, že do prvej polovice roka 2020 boli takmer všetky banky v zisku.

K opatreniam, ktoré sú zatiaľ považované za najúčinnnejšie, patria odklady splátok úverov. Toto oprávnenie je priznané dlžníkom - spotrebiteľom a malým a stredným podnikateľom. Za spotrebiteľa sa považuje fyzická osoba/nepodnikateľ, ktorý môže požiadať o odklad splátok spotrebiteľského úveru, úveru na bývanie, finančného lízingu, ale aj úverov poskytnutých spotrebiteľovi spoločnosťou splátkového predaja. Malým a stredným podnikateľom je podnik s menej ako 250 zamestnancami a s ročným obratom neprevyšujúcim 50 mil. EUR, alebo celkovou ročnou súvahou maximálne 43 mil. EUR., pričom do tejto kategórie sú za oprávnené osoby zaradené aj fyzické osoby – podnikatelia, najmä samostatne zárobkovo činné osoby (SZČO). Opatrenia týkajúce sa odkladu splátok oprávňujú dlžníka požiadať svoju banku (prípadne „nebankovku“) o odklad splátok úveru o 1 až 9 mesiacov, bez negatívneho príznaku v úverovom registri. Toto oprávnenie sa týka iba obdobia trvania pandémie, avšak odklad bude platný do uplynutia príslušného obdobia, a to aj v prípade ak pandémia skončí pred uplynutím tohto obdobia. Dlžník môže požiadať o odklad splátok na jeden úver, a iba jeden krát. Uvedené pravidlá sú minimálne a rámcové, a nelimitujú banky stanoviť odlišné podmienky.

Dôležité v tejto oblasti je informovanie dlžníka, nielen o jeho oprávnení požiadať o odklad, ale najmä dostatočne ho informovať o povinnostiach, ktoré sú s odkladom spojené. Odklad splátok nie je možné stotožňovať s odpustením splátok. Dlžníkovi sa úver naďalej úročí, to znamená, že úroky za mesiace, kedy boli splátky odložené, bude mať povinnosť dlžník doplatiť. Odklad splátok sa nevzťahuje na odklad poistného dojednaného k úveru počas odkladu splátok, ktorý sa platí, bez ohľadu na to, že bolo odkladu žiadateľovi vyhovené. Dlžníci, ktorí majú úver od „nebankovky“, spoločnosti splátkového predaja alebo má spotrebiteľ finančný lízing, odkladu splátok je možné vyhovieť najviac do 3 mesiacov, avšak je možné túto dobu predĺžiť najviac o ďalšie tri mesiace. Pri odklade splátok od nebankoviek alebo od uvedených spoločností, nie je možné od dlžníka žiadať poplatok za odklad splátok.¹⁰

NBS v rámci opatrení na podporu odolnosti a stability finančného sektora prijala opatrenia týkajúce sa čiastočného odpusteni ročných príspevkov dohliadaných subjektov na finančnom trhu, čo malo za následok pokles ostatných výnosov banky o 7 mil. EUR.

¹⁰ Dostupné online: <https://www.mfsr.sk/sk/koronavirus-informacie/>

V súvislosti s pomocou bankám spomenieme program PEPP (pandemic emergency purchase programme)¹¹, ktorý spočíva v nákupe aktív. NBS v rámci tohto programu nakupuje vládne dlhopisy od bánk, čím banky získajú viac prostriedkov na úvery pre domácnosti, podniky alebo štát. Okrem toho NBS môže nakupovať dlhopisy priamo od podnikov, čím podniky získajú potrebné zdroje financovania. Okrem programu PEPP, v rámci Eurosystemu, boli uvoľnené podmienky refinančných operácií v rámci programu TLTRO (targeted longer-term refinancing operations)¹², ktorý spočíva v poskytnutí úveru komerčným bankám, ktorý je zaistený vhodnou formou majetku bánk. V neposlednom rade spomenieme program PELTRO (pandemic emergency longer-term financing operations)¹³, týkajúci sa dlhodobějších refinančných operácií, ktoré by mali zabezpečiť plynulé fungovanie finančných trhov.

Ďalším opatrením v oblasti bankového sektora bolo zvýšenie limitov pri bezkontaktných platbách z 20 € na 50 €. Jeho cieľom bolo eliminovať potrebu fyzického zadávania PIN kódu pri platbách jednotlivcov, v záujme zníženia rizika nákazy.

Dopad koronakrízy na jednotlivé ekonomické sektory

Dopad koronakrízy pocítili niektoré sektory negatívne, iné zas pozitívne, alebo ich nezasiahli vôbec. Negatívne ovplyvnenými sektormi, v ktorých podniky museli svoju ekonomickú aktivitu buď čiastočne, alebo úplne zastaviť jednoznačne tvoria gastro sektor, cestovný ruch a oblasť služieb. Rovnako sa koronakríza dotkla oblastí turizmu, dopravy, priemyslu (najmä stavebného, automobilového a textilného), ubytovacie služby, „beauty sektor“, duchovné služby, fitnesscentrá a wellnessy a tiež služby drobných živnostníkov. Naopak pozitívny alebo žiadny dopad mala koronakríza na medzinárodné potravinové reťazce, predajne potravín, drogérie a lekárne. Nejasný dopad možno konštatovať v súvislosti s potravinárskym priemyslom. Niektoré spoločnosti vykázali prudký nárast zisku¹⁴, iné zas znížili svoje straty¹⁵, a niektoré vykázali v predmetnom období stratu¹⁶. Rozdiely v dosahovaní

¹¹ Dostupné online: <https://data.europa.eu/data/datasets/pandemic-emergency-purchase-programme-pepp?locale=sk>

¹² Pozri viac: Tlačová správa ECB - Rozhodnutia o menovej politike, zo dňa 12.3.2020

¹³ Tam tiež

¹⁴ Ako príklad je možné uviesť Spoločnosť TAURIS, a.s. (spracovanie a konzervovanie mäsa) roku 2020 zvýšila zisk o 268 % na 7,543 mil. € (zdroj: <https://www.finstat.sk/36773123>)

¹⁵ Ako príklad: Spoločnosť PENAM SLOVAKIA, a.s. (výroba čerstvého pečiva a koláčov) v roku 2020 znížila stratu o 95 %, (zdroj: <https://www.finstat.sk/36283576>)

¹⁶ Ako príklad: Spoločnosť Berto sk, s. r. o., ktorá je vedená ako daňový dlžník s daňovým nedoplatkom 1.778.68,55 € (zdroj: https://www.finstat.sk/45278156/dlhy_a_pohladavky)

ziskov boli ovplyvnené obmedzeniami a opatreniami v agrosektore, súvisiacimi s pandémiou Covid-19, dostupnosťou vstupných surovín, kedy sa objem výrobkov znížil, avšak dopyt po potravinárskych výrobkoch sa zásadným spôsobom nezmenil, ale spoločnosti boli nútené zvyšovať ceny.

Sektormi, ktoré boli pozitívne ovplyvnené koronakrízou bol IT sektor, predaj elektroniky, internetový predaj (e-shopy), s ním spojené kuriérske a prepravné služby. Rovnako aj, farmaceutický priemysel, predovšetkým výroba produktov, ktoré boli priamo naviazané na protipandemické opatrenia (ochranné pomôcky, dezinfekcie, a.i.).¹⁷¹⁸¹⁹

V súvislosti s dopadom koronakrízy na realitný trh môžeme pozorovať zníženie dopytu a naopak intenzívny nárast ponuky bytov. Samotný charakter realitného trhu je typický tým, že nie je možné dostatočne flexibilne reagovať na výkyvy dopytu/ponuky. Počet predajov bytov sa medzi obdobiami január až máj 2020 a jún až august 2020 znížil približne o jednu štvrtinu, počet inzerátov v ponuke naopak v tomto období narástol o viac ako jednu tretinu.²⁰ Dopyt po bytoch v predchádzajúcich rokoch, okrem reálnej potreby bývania, bol atraktívny ako možná investícia spojená s následným prenájmom nehnuteľností (najmä bytov). Koronakríza výrazne zredukovala trh s prenájmom bytov. Dôvodom je obmedzenie turizmu, ktoré ovplyvnilo krátkodobý prenájom bytov cez najmä cez platformu Airbnb. Možnosti na čerpanie úverov na bývanie a opatrenia, ktoré sú spojené s odkladmi splátok úverov, majú predísť prepadu na realitnom trhu. V prvej polovici roku 2020 bolo čerpanie úverov na bývanie na úrovni 9,4%. V oblasti nehnuteľností bolo vo viacerých regiónoch pozorovať zníženie dopytu po nehnuteľnostiach, a naopak zvýšenú ponuku. Za týchto predpokladov nie je možné predpokladať posun v cenách nehnuteľností smerom nadol, práve naopak môžeme vidieť nárast priemerných cien nehnuteľností na bývanie za m². Údaje zverejnené Národnou bankou Slovenska ukazujú nárast priemerných cien za nehnuteľnosti na bývanie v m². V porovnaní so štvrtým kvartálom roka 2019, kedy bola priemerná cena za m² 1574 EUR, v prvom kvartály roka 2020 priemerná cena za m² bola 1671 EUR, na konci štvrtého kvartálu roka 2020

¹⁷Dostupné online: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/coronavirus-response_sk#exceptional-measures. [cit..2021-5-11].

¹⁸ Plutzer, V. : Priemysel v čase korony. In: Inštitút finančnej politiky : Komentár 2021/3 [online]. Ministerstvo financií [cit..2021-5-10] Dostupné online: www.finance.gov.sk/ifp

¹⁹Private banking magazin, 2020. s. 9 [cit..2021-5-10]. Dostupné online: <https://www.tatrabanka.sk/files/sk/private/objavujte-nas/times-svet-pocas-koronakrizy-final.pdf>,

²⁰ NBS, Rýchly komentár: Ceny bývania pokračovali v 1. štvrtroku 2020 v dynamickom raste, 4. máj 2020. [cit. 2021-5-12].Dostupné online: https://www.nbs.sk/_img/Documents/komentare/2020/1189_rk_cen_20200505.pdf

priemerná cena predstavovala 1853 EUR a prvý kvartál tohto roka, priniesol nárast priemernej ceny na m² vo výške 1930 EUR.²¹²²²³

Ako ovplyvnila koronakríza hospodárenie domácností?

Domácnosti, v rámci subjektov na finančnom trhu, sú najčastejšie v postavení deficitných jednotiek, teda subjektov, ktoré prichádzajú na finančný trh s cieľom získať finančné prostriedky. Finanční sprostredkovatelia (najčastejšie banky a poisťovne) majú za úlohu zabezpečiť tok finančných prostriedkov smerom k deficitným jednotkám, pričom primárnou úlohou je riešenie finančných problémov a predídenie osobným bankrotom.

V oblasti spotrebiteľských úverov pre domácnosti bolo možné konštatovať rast, a to napriek spomaleniu z 7,9% v decembri 2019 na 6,8% v júli 2020, čo predstavovalo 1,3 mld. EUR poskytnutých úverov pre domácnosti, čo predstavuje o 20% menej ako za rovnaké obdobie predchádzajúceho roka. V súvislosti s úpravou podmienok splácania úverov, až 5,6% (40.000) domácností využilo možnosť odklad splátok úverov (údaj z júla 2020), pričom domácností, ktoré zvažovali využitie možnosti odkladu splátok bolo v predmetnom období 2,3% (17.000). K januáru 2021 o odklad splátok požiadalo 134.132 dlžníkov, pričom väčšina (100.000) z nich využila toto oprávnenie v apríli a máji v roku 2020. Klesajúcu tendenciu využívania tohto opatrenia je možné pozorovať už ku koncu roku 2020, keď o odklad splátok požiadalo niečo cez 2000 dlžníkov.²⁴

V otázke podania žiadosti o osobný bankrot túto možnosť priznáva Centrum právnej pomoci²⁵ od 1.1.2020 osobe, voči ktorej je vedené exekučné konanie dlhšie ako rok. V porovnaní so prechádzajúcou právnou úpravou, podľa ktorej podmienkou v rámci procesu osobného bankrotu bola 3 ročná skúšobná lehota, počas ktorej bolo potrebné čakať na oddlženie, v aktuálnej právnej úprava táto lehota už neexistuje. Paradoxne v období

²¹ Pozri viac: NBS: Rýchly komentár: Ceny bývania pokračovali v 1. štvrtroku 2020 v dynamickom raste. s.1, Dostupné online: <https://www.nbs.sk/>

²² Pozri bližšie: NBS: Vývoj cien nehnuteľností na bývanie. Dostupné online: <https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/vybrane-makroekonomicke-ukazovatele/ceny-nehnutelnosti-na-byvanie/vyvoj-cien-nehnutelnosti-na-byvanie-v-sr>

²³ Private banking magazin, 2020. s. 21. Dostupné online: <https://www.tatrabanka.sk/files/sk/private/objavujete-nas/times-svet-pocas-koronakrizy-final.pdf>

²⁴ Pozri viac: Tlačová správa Ministerstva financií SR, zo dňa 21.1.2021: Odklad splátok úverov. Dostupné online: <https://www.mfsr.sk/sk/media/tlacove-spravy/odklad-splatok-uverov.html>

²⁵ Centrum právnej pomoci je štátna rozpočtová organizácia zriadená Ministerstvom spravodlivosti SR na základe zákona č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi.

koronakrízy štatistiky uvádzajú nižší počet osobných bankrotov ako v obdobiach pred vypuknutím pandémie Covid-19.²⁶ Údaje z apríla 2020 uvádzajú osobný bankrot 963 obyvateľov SR, pričom v apríli roka 2019 ich bolo viac ako 1.350. Vplyv na znížený počet bankrotov v období pandémie Covid-19 má obmedzený režim v súvislosti s prijímaním a vybavovaním žiadostí o osobný bankrot, ale aj exekučná amnestia, ktorá sa pre dlžníkov môže ukázať ako výhodnejšia. Napriek tomu, že medziročný pokles osobných bankrotov je na úrovni 28%, situácia sa môže zmeniť, v priebehu roka 2021, práve s možnou neschopnosťou domácností splácať úvery po uplynutí doby, na ktorú im bol schválený odklad splátok.²⁷

V súvislosti s dopadom koronakrízy na domácnosti je nevyhnutné sa venovať otázke zamestnanosti. Keďže opatrenia súvisiace s „vypnutím ekonomiky“, najmä lockdown, spôsobili značné finančné problémy. Alternatívou v tejto oblasti bola možnosť práce z domu tzv. „home-office“, avšak niektoré podniky neumožňovali poskytnúť možnosť práce „home-office“, a preto zamestnanci museli využiť možnosti ako čerpanie dovolenky, čerpanie konta pracovného času alebo OČR²⁸. Práve spôsob výkonu práce z domu bolo najviac využívaným spôsobom zamestnávateľov udržať pracovné miesta a umožniť výkon práce vzdialene.²⁹ Napriek možnostiam „homeoffice“ je možné konštatovať negatívny vplyv koronakrízy na nezamestnanosť.³⁰ Priama pomoc zo strany štátu bola vo forme úhrady vo výške 55% hrubej mzdy práceneschopných zamestnancov s karanténe alebo domácej izolácii, resp. zamestnanca, ktorý sa stará o člena v domácnosti (nemocenské, OČR). Od apríla 2021 sa výška oboch dávok navýšila na 75% hrubej mzdy oprávneného.³¹

Z údajov z konca augusta 2020 vyplýva, že Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny vyplatil zamestnávateľom a SZČO, v rámci pomoci, 520 mil. EUR, ako kompenzáciu miezd zamestnancom a podporu podnikania SZČO. Pomoc zo strany štátu bude poskytnutá vo forme

²⁶ **Počet osobných bankrotov v období prvej vlny pandémie:** január 2020 – 1160, február 2020 – 1326, marec 2020 – 1150, apríl – 963, máj 2020 – 1055, jún 2020 – 816, júl 2020 – 829, august 2020 – 676, september 2020 – 529, zdroj: Vývoj počtu osobných bankrotov v jednotlivých mesiacoch v rokoch 2019 a 2020 podľa údajov zverejnených CRIF – Slovak Credit Bureau, s.r.o.

²⁷ Dostupné online: <https://asins.sk/caka-nas-nova-vlna-osobnych-bankrotov/>

²⁸ Pozn.: k júlu 2020 vyplatených spolu 382mil.€ nemocenských dávok a dávok na ošetrovanie člena rodiny, pričom za rovnaké obdobie minulého roka (marec až júl 2019) ide o **nárast 94%**, predovšetkým pri „pandemickom ošetrovanom“ bol pozorovaný výrazný medziročný skok, a to **trinásťnásobný nárast**, zdroj: Správa NBS o stave a vývoji finančného trhu, 1. polrok 2020, s. 33

²⁹ Pozri viac: Pozri viac: BLAHUŠIAKOVÁ, M. – ONDRUŠOVÁ, L.: Lockdown a jeho dopady na ekonomické subjekty v Slovenskej republike. In: *Ekonomika a informatika – vedecký časopis*, ročník 2/2020, s. 38

³⁰ BEČKA, M.: Vplyv súčasnej globálnej pandémie SARS-CoV2 na zamestnanosť v ekonomike Slovenskej republiky. In: *Ekonomické Rozhľady: Vedecký Časopis Ekonomickej Univerzity v Bratislave*, s. 211

³¹ Pozri viac: Program stability Slovenskej republiky na roky 2021 až 2024, s. 57. Dostupné online: <https://www.mfsr.sk>

príspevku ako opatrenia na udržanie zamestnanosti pre zatvorené prevádzky (v čase núdzového stavu), ktoré si udržia pracovné miesta preplatí štát 100% celkovej ceny práce zamestnanca (maximálne do výšky 1.100 EUR), a to bez ohľadu na veľkosť podniku.³²

Záver

Rok 2020 a aj začiatok roka 2021 boli poznačené koronakrízou a jej negatívnymi dopadmi nielen na zdravie populácie, ale aj na finančný trh a ekonomiku na všetkých úrovniach. Napriek tomu, že ekonomika „prebúdzá“ a opatrenia sa zmiernujú, nie je možné predpokladať ďalší vývoj pandémie Covid-19, ani ďalšie možné dopady a reálne dôsledky koronakrízy na finančný trh a ekonomiku ako celok. Vláda v máji 2021 vydala Program stability Slovenskej republiky na roky 2021-2024³³, v ktorom sa zamerala na predpokladaný ekonomický vývoj a prognózy na nasledujúce roky, ale aj na kvalitu a udržateľnosť verejných financií. Program Vlády SR predpokladá rast HDP.³⁴ Rast bude podporený čerpaním zdrojov poskytnutých z EÚ.

Druhá vlna pandémie spôsobila prepád ekonomiky v súvislosti s prísnyimi opatreniami, avšak optimistický predpoklad počíta s postupným oživením ekonomiky, ktorý je spojený s rozšíreným záujmom o očkovanie, ktoré má potenciál predísť tretej vlne pandémie Covid-19 a s ňou spojenými ďalšími možnými dopadmi na ekonomiku. Počet zaočkovaných osôb prvou dávkou je celkovo 1.533.744, a druhou dávkou 728.475 osôb (aktualizované údaje ku dňa 22.5.2021).³⁵ Rovnako pozitívne je pomalé oživovanie pracovného trhu, aj keď na trhu práce chýba 64 tisíc zamestnaneckých miest a mobilita práce (v porovnaní s predkrízovým obdobím) klesla o jednu tretinu.³⁶ Napriek pomalému oživovaniu ekonomiky a trhu práce, nie je možné predpokladať prudký nárast investícií na finančnom trhu, skôr opatrnosť a vytváranie si rezerv v súvislosti s neistotou vývoja situácie spojenej s pandemiou Covid-19.

Je len ťažko predpokladať ďalší vývoj pandemickej situácie, avšak prvá a druhá vlna ukázali relatívnu stabilitu finančného trhu, predovšetkým dostatočnú rezervu finančných sprostredkovateľov. Napriek opatreniam zameraných na zmiernenie jej dôsledkov, dopady koronakrízy na ekonomiku možno pozorovať vo všetkých sektoroch ekonomiky. Pozitívne sa

³² Správa NBS o stave a vývoji finančného trhu, 1. polrok 2020, s. 33

³³ Pozri bližšie: online: https://www.mfsr.sk/files/sk/financie/institut-financnej-politiky/strategicke-materialy/program-stability/program-stability/program-stability-slovenska-roky-2021-2024_final_final_na_web.pdf

³⁴ S. 2

³⁵ <https://korona.gov.sk/>

³⁶ Zdroj: Zápisnica z 55. zasadnutia Výboru pre makroekonomické prognózy, zo dňa 17.3.2021

javí byť pomalé oživovanie ekonomiky a uvoľňovanie protipandemických opatrení. Aj keď bankový sektor obe vlny koronakrízy ustál, reálne dôsledky nie je možné odhadnúť. Predpokladaný návrat „do normálu“ zrejme odhalí najviac zasiahnuté oblasti ekonomiky a najmä úroveň narastajúcej hospodárskej zadlženosti, ale ukáže sa aj efektívnosť využívaných opatrení (napríklad odklad splátok, o ktorý požiadalo 134.132 klientov³⁷). Nemožnosť následného splácania úverov môže viesť ku bankrotom klientov, čím dôjde ku stratám bánk. Rovnako sa neočakáva nárast investovania na finančnom trhu, čo súvisí najmä s neistotou subjektov, a nemožnosťou predvídať následný vývoj koronakrízy (3. vlna pandémie). Napriek tomu, že banky obe vlny koronakrízy ustáli, zisk bánk v tomto období bol nevýrazný, a napriek tomu, že sa očakáva pomalé hospodárske oživovanie, nie je možné očakávať v blízkom období zásadné zmeny v tejto oblasti.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

BEČKA, M.: Vplyv súčasnej globálnej pandémie SARS-CoV2 na zamestnanosť v ekonomike Slovenskej republiky. In: Ekonomické Rozhľady: Vedecký Časopis Ekonomickej Univerzity v Bratislave, 49(2), s.188-214. ISSN 0323-262X.

BLAHUŠIAKOVÁ, M. – ONDRUŠOVÁ, L.: Lockdown a jeho dopady na ekonomické subjekty v Slovenskej republike. In: Ekonomika a informatika – vedecký časopis (online), ročník 2/2020, s. 29-46, ISSN 1339-987X

PLUTZER, V.: Priemysel v čase korony. In: Inštitút finančnej politiky : Komentár 2021/3 [online]. Ministerstvo financií [cit..2021-5-10] Dostupné online: www.finance.gov.sk/ifp

Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade, Rade, Európskej centrálnej banke, Európskej investičnej banke a Euroskupine: Koordinovaná hospodárska reakcia na vypuknutie nákazy COVID-19, COM(2020) 112 final, zo dňa 13.3.2020.

Oznámenie Komisie: Dočasný rámec pre opatrenia štátnej pomoci na podporu hospodárstva v súčasnej situácii spôsobenej nákazou COVID-19 (2020/C 91 I/01) zo dňa 20.3.2020.

Oznámenie Komisie o pojme štátna pomoc uvedenom v článku 107 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (2016/C 262/01) zo dňa 19.7.2016.

³⁷ Údaj zverejnený ku dňu 21.1.2021

PRÁVNE ROZPRÁVY ON-SCREEN III. – Sekcia verejného práva

online vedecká konferencia – 7. máj 2021

Tlačová správa Európskej komisie - Štátna pomoc: Komisia prijala dočasný rámec, ktorý členskými štátmi umožní výraznejšie podporiť ekonomiku počas ochorenia COVID-19 zo dňa 19.3.2020

Tlačová správa ECB - Rozhodnutia o menovej politike, zo dňa 12.3.2020

Zákon č. 67/2020 Z.z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19, zo dňa 2. apríla 2020

Správa NBS o stave a vývoji finančného trhu, 1. polrok 2020

Program stability Slovenskej republiky na roky 2021 až 2024, máj 2020.

Oficiálny portál pre údaje o Európe: Program núdzového nákupu aktív v dôsledku pandémie COVID-19 (PEPP). Dostupné online: <https://data.europa.eu/data/datasets/pandemic-emergency-purchase-programme-pepp?locale=sk>

Európska komisia: Podpora poľnohospodárskych a potravinárskych odvetví počas pandémie spôsobenej koronavírusom. Dostupné online: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/coronavirus-response_sk#exceptional-measures. [cit.2021-5-11].

Private banking magazin, 2020. [cit..2021-5-10]. Dostupné online: <https://www.tatrabanka.sk/files/sk/private/objavujite-nas/times-svet-pocas-koronakrizy-final.pdf>,

NBS, Rýchly komentár: Ceny bývania pokračovali v 1. štvrtroku 2020 v dynamickom raste, zo dňa 4. mája 2020.

Správa NBS: Vývoj cien nehnuteľností na bývanie. Dostupné online: <https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/vybrane-makroekonomicke-ukazovatele/ceny-nehnutelnosti-na-byvanie/vyvoj-cien-nehnutelnosti-na-byvanie-v-sr>

Tlačová správa Ministerstva financií SR: Odklad splátok úverov, zo dňa 21.1.2021

Zápisnica z 55. zasadnutia Výboru pre makroekonomické prognózy, zo dňa 17.3.2021

Vývoj počtu osobných bankrotov v jednotlivých mesiacoch v rokoch 2019 a 2020 podľa údajov zverejnených CRIF – Slovak Credit Bureau, s.r.o. Dostupné online: <https://www.crif.sk/>

<https://korona.gov.sk/>

<https://www.mfsr.sk>

<https://www.finstat.sk>

PRÁVNE ROZPRÁVY ON-SCREEN III. – Sekcia verejného práva

online vedecká konferencia – 7. máj 2021



Obsah článku podlieha licenci Creative Commons Attribution 4.0 International Licence CC BY (Radka Štefánová).